

ACC. N:R M. 15961:1-5.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Helmer Wenkvist, Bäckaby*
Härad: *Västma* Berättare: " " "
Socken: *Bäckaby* Berättarens yrke: *Lantbrukare*
Uppteckningsår: *1964* Född år *1909* i *Gudmundsäs, Bäckaby sm*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fordon, deras bruk och anskaffning. s. 1-5.

LUF 108

9/1-64

Skriv endast på denna sida.

Fordon, deras bruk och anskaffning.
Innan traktorn och bilen kommit in på gårdarna var antalet fordon på gårdarna: En arbetsvagn, en åkrvagn, ett par arbetshästar samt om det var riktigt bra även ett par åkhästar. Herrgårdar finns inte i socknen.

Arbetsfordon.

De arbetsvagnar som förhvar var av trä beslagade med järn. De kunde mycket lätt ändras för olika transporter. För gödselkörning placerade man på vagnen en gödselhäck, och för hökörning placerade man en höhäck. Fram och bakvagnen var förbundna med varandra genom en kraftig stång, som kallades "länga". Hjulen var av trä och försedda med järnbeslag. I början var hjulen endast två tum breda, men någon gång under 1920-talet blev dessa förbjudna att omvända på vagnen.

108
Aug 108

och man måste därför övergå till att använda tre till fem breda hjulringar. En del lantbrukare var missnöjda med den nya lagen, men måste fogu sig därefter. Lastvagnar med fjädringsanordningar vet jag inte om annat än om man gjorde om äkravagnar till lastvagnar, de användes då bland annat för transport av mjöl från kvarnen. Arbetshälkar användes i första hand för hemkörning av ved, samt för utkörning av timmer ur skogen. För längre sedan tillhålls användes en typ av hälske som kallades "drög". Denna bestod av en enda lång hälske av trä utan järnbeslag. Den var så lång att vedten eller stocken fick rum på denna enda hälske. Eftersom den inte hade någon led var den besvärlig att köra. Om den gick för långt åt ett håll, fick man knuffa till den så att den gick

den den skulle. "Dröjen" kom ur bruk
för cirka 40-50 år sedan. Därefter användes
porkälkar som var järnbeslagna. För omkring
20-25 år sedan började dessa typ av arbets-
kälkar oft ersättas med s. k. värmlands-
kälkar, dessa skiljer sig inte mycket från
den föregående typen, de är ännu i bruk
för skogskörning, i den mån hästen inte har
blivit ersatt med traktorn. När man körde
med oxar eller kor, användes en anspännings-
anordning som kallades "skäppling", denna
bestod av en stång, som i sin bakre del
var oledad, anbringa genom klyvning eller
genom att den var sådan, veken, den var
således med två krokar fästade i kälken.
I sin främre del var den fästad i oket med
en spunt och en järnring eller tidigare en
hank av vidja.

Åkdon.

Som åkdon använde man en vagn som kallades
åkeragn, den hade smala men rätt höga
hjul. Vagnen var försedd med två säten med
stoprade buddar och ritte på, samt fotstakar
av skinn till skydd för vägdammen. En
annan typ av åkdon kallades "rust", den var
något större än åkeragnen och försedd med
säten. Här finns en sådan kvar i rochen,
och mig veterligt har ingen mer än den funnits.
Åkerhorrar har omnämnts i mycket ringa utsträckning.
I Bäckaby hembygdsförenings ägo finns dock en
åkerherra, den påstås ha använts en gång för att
skjuta landsfiskalen då han förrättade vägnen.
Åkerlådarna var ungefär lika som åkeragnarna,
frånsett att de var försedda med smala
kälkar i stället för hjul. Benämningarna
charabanger, viktoriaragnar och ländäer

har aldrig här använts, någon av dem kan
möjligen vara identisk med någon av ole
typer som har nämnts. Dessa hästanspända
åkdon var helt ur bruk för omkring 15-20 år
sedan.

Anskaffning.

Någon speciell vagnutställare i Bäckaby socken
vet jag inte om, möjligt vis dock att någon
sådan har funnits tidigare. I närmaste staden
Veflanda köptes ibland vagnar på marknader.
År 1929 köptes där en vagn för 120 kr av
medmästare Lindberg Veflanda. Vagnutställ-
ningen var hos honom kombinerad med
smidningsarbete.